

մէջ Յակոբ Տէկէն անունով վար-
պետ ժամագործ մը շատ անգամ
թռչելու փորձեր ըրեր է ժողովրդեան
առջև, և երբեմն $17\frac{1}{2}$ մեթր (54
ոտք), երբեմն 30, և երբեմն ալ ին-
չուան 50 մեթր տեղ բարձրացեր է :

Իրեն շինած թռչելու բացուած ա-
տեննին $7\frac{1}{3}$ մեթր (22 ոտք) երկայնու-
թիւն ունէին, և ամենէն լայն կտորը
28 տասնամեթր ($8\frac{1}{2}$ ոտք) էր . ինքը
աս թռչելու ուղածին պէս կ'ելէր
կ'իջնար . ոմանք ալ կ'ըսեն՝ որ եթէ
հովը իրեն ընթացքը չարգիւէր, մէկ
ժամուան մէջ 14 փարսախ տեղ կըր-
նար երթալ : Իմէն մէկ թռչելու շար-
ժելուն 42 խորանարդ մեթր (130
ոտք) օդ կը շարժէր, և ամէն մէկ զար-
նուածքին ուժը 78 քիլոկրամ ծան-
րութեան կը հաւասարէր :

Եւրոյն մարդը 1812^{ին} յունիսի 10^{ին}
Փարիզի թիւրքի ըսուած պարտեզէն
ելաւ, և ինչուան 58 $\frac{1}{2}$ մեթր (180 ոտք)
տեղ բարձրացաւ, ամէն շէնքերէն ա-
ւելի բարձր ելելով . և բոլոր մայրա-
քաղաքին վրայէն անցնելէն ետեւ՝ ե-
լած տեղէն $3\frac{1}{2}$ փարսախ հեռու Շա-
թընէյ ըսուած տեղը իջաւ : Իս գիտ-
նալու է որ Տէկէնը պզտի օդապարիկ
գունատ մըն ալ կը գործածէր . առանց
անոր անկարելի էր այնչափ բարձրա-
նալ, ու այնչափ ատեն օդուն մէջ կե-
նալ :

Իս ծանօթութիւններս թերեւս օգ-
տակար կրնան ըլլալ անոնց՝ որ ետեւէ
են օդապարիկին նոր դիւրութիւն մը
տալու, և ուղածնուն պէս անիկայ
կառավարելու : Եւրոյն ըլլալ որ ատե-
նով հնարք մը գտնեն նաև թռչելով
քաղաքէ քաղաք երթալու, ինչպէս
որ այլևայլ մարդիկ կը ըսուին՝ աս բա-
նիս ետեւէն իյնող . բայց ան ժամա-
նակը դեռ մեզմէ հեռու կ'երենայ :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Նիհանէր :

Իսպիւր շահը երբոր 1605^{ին} մեռաւ,
տեղը յաջորդեց իր տղան Նիհանկիր,
որ ծնած էր Փաթիհփուր քաղաքը
1569^{ին} : Քանի որ ողջ էր հայրը, ա-
սոր անունը սուլդան Սելիմ կ'ըսուէր .
թագաւոր նստելէն ետքը՝ ըսուեցաւ
Նուրէտտին Սէհէմմէտ Նիհանկիր
շահ : Բնութեամբ շատ լաւ կատա-
րելութիւններ ունէր, բայց այնպիսի
մեծ թագաւորի մը վայելուչ կտրը-
ճութիւնն ու մեծանձնութիւնը չու-
նենալուն համար՝ իր տէրութիւնը
չկրցաւ ծաղկեցընել, մանաւանդ թէ
շատ կուիւներու ալ պատճառ եղաւ :
Իս թագաւորին պատմութեանը մէջ
խիստ հռչակաւոր է յաջորդ դիպուա-
ծը :

Իսպաս անունով աղքատ թաւա-
րին մէկը՝ Հոդկաստանի հարստութիւն
լսելով, սիրտը կը վառուի որ իր հայ-
րենիքէն ելէ՝ հոն երթայ, ընկերն ալ
հետը, յուսալով որ յաջող քաղցի մը
հանդիպին : Նամբան մեծ անապա-
տէն անցնելու ատեն՝ ասոնց ճամբու
պաշարը կը հատնի . ան դժբաղդու-
թեան ատեն աղջիկ զաւակ մըն ալ
կը ծնի ասոնց : Եւրոյն ծնողքը կը մտա-
ծեն թէ կարելի բան չէ որ ան յոգ-
նածութեան ու թշուառութե մէջ
տղան ալ առնեն հետեւնին տանին,
ուստի լալով ողբալով կ'որոշեն որ թռ-
չուն տղան անապատին մէջ, ու իրենք
առաջ կ'երթան : Սէկ դիէն կ'եր-
թան, մէկ դիէն ալ կը դառնան ան-
դադար կընային ան ծառին՝ որուն
տակը թողեր էին իրենց զաւակը .
բայց ան ծառը երբոր աչուրներնէն
կը ծածկուի, մօրը սիրտը կ'ելէ, ալ
չկրնար առաջ երթալ . հայրը ետ կը
դառնայ որ աղջիկը առնէ . քովը մօ-
տենալուն պէս՝ տեսնէ որ ահագին
սև օձ մը կըր կըր կը պտըտի զաւակին
չորս դին . խեղճ հայրը վախէն կան-

Նիհանէի :

չուրուտելուն պէս, օձը կարծես թէ զարմանալով մը մէկդի կը քաշուի, ու կը հեռանայ անկէ՝ առանց մէկ փնաս մը ընելու : Ի՞նչ հրաշալի ազատութիւնը ծնողաց սրտին ոյժ մը կու տայ . ուստի ամէն հնարք կ'ընեն ճամբանին առաջ տանելու, և վերջապէս ուրիշ ճամբորդներու ալ օգնութիւն կը հասնին Հնդկաստան : Հոն Բ.յա.

սը իշխանի մը քով ծառայութեան կ'երթայ, և իրեն շատ բանի յարմարութիւն ունենալովը՝ տիրոջը աչքը կը մտնէ, անանկ որ ինչուան Լ. քպէր շահին սիրելի կ'ըլլայ, ու զանազան պաշտօններու կը հասնի . աղջիկն ալ մեծ իշխանի մը հարս կ'երթայ : Լ. քպէր շահին մեռնելէն ետքը՝ Նիհանէի ան աղջկանը երիկը մեռցընէ :

կուտայ, ու աղջիկը իրեն թագուհի կ'ընէ, իսկ աս ալ իրեն վեզիր կամ փոխարքայ կը դնէ: Իսկայ բոլոր տէրութեան գործքերը այնչափ աղէկ կը կառավարէ, որ այնպիսի մարդ չ'ընդկաստանի տէրութեան մէջ դեռ չէ երևցած եղեր:

Իայց անիկայ մեռնելուն պէս՝ տէրութիւնը մեծամեծ խռովութեանց մէջ ընկաւ, և Ղիհանկիր 20 տարիէն աւելի խաղաղութեամբ թագաւորելէն ետքը, տնական կռիւները չորս կողմը առին: Իսկաւոր թշնամին եղաւ իր տղան որ Խուրրէմ սուլտան կ'ըսուէր, ու ետքը Ղիհանշահ ըսուեցաւ: ասիկայ թագաւորել ուզելով, պատերազմ բացաւ հօրը դէմ, որ պէս զի աթուէն վար ձգէ զինքը ու մեռցընէ, ինչպէս որ արդէն իր մեծ եղբայրը սպաններ էր: Երկար ատեն ու սաստիկ պատերազմներ ընելէն վերջը՝ Ղիհանշահ յաղթուեցաւ, ու ինչուան բոլորովին ալ յուսահատելով՝ զղջման թուղթ գրեց հօրը. անիկայ ալ ամենայն քաղցրութեամբ ներեց որդւոյն: Ինչ կռիւներուն մէջ նաև ուրիշ շատ դժուար դիպուածներու մէջ, Ղիհանկիրին մեծ օգնութիւն ըրաւ իր արիասիրտ Սուհապպէթ անունով խելացի սպարապետը: Իայց Ղիհանկիր իր տկարութիւնը չճանցաւ անոր արդիւնքը, մանաւանդ թէ իր թագուհւոյն գրգռութեանցը մտիկ ընելով՝ ետէ եղաւ որ զՍուհապպէթը մեռցընէ. անիկայ ալ այսպիսի ապերախտութեան չդիմանալով՝ թագաւորին վրայ պատերազմի ելաւ, յաղթեց, ու թագաւորն ու թագուհին ալ բռնեց, բայց ետքը երկուքն ալ ազատեց: Թագուհին նոր ապերախտութեամբ սկսաւ գրգռել զթագաւորն որ սպաննէ ըզՍուհապպէթը. բայց Ղիհանկիր մշտիկ չըրաւ, և Սուհապպէթին իմացուց ծածուկ գլխուն գալիքը. անիկայ ալ ձգեց փախաւ, ու Ղիհանկիրին մէկալ որդւոցը քով գնաց:

Իսպախի գիպուածներ ու շատնե-

ղութիւններ քաշելէն վերջը մեռաւ Ղիհանկիրը 1628^{ին}: Երբ ժամանակը Սըր թուամաս Ռոէ ըսուած անգլիացին ճամբորդութեւ կաւ Իկրա չնդկաստանի մայրաքաղաքը, և թագաւորէն ազատութիւններ ու արտոնութիւններ, արեւելեան չնդկաստանի ընկերութեանը համար ալ վաճառականութեան հրամաններ առաւ: Ո՛վ կարծէր թէ ան վաճառականները՝ որ եկեր թագաւորէն հրաման կը խնդրէին առուտուր ընելու իր ընդարձակ տէրութեանը մէջ, ատենով գրեթէ բոլոր չնդկաստանին տէրը պիտի ըլլան՝ ինչպէս են այսօրուան օրս:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԵՍ 1

Հանձար և Բարձր Հայաստանէայ:

ՈՐՈՑ հրաւիրանաւ հայրենեան ոգւոյ իբրև 'ի սրբազան և 'ի սիրալիր պարոտ փութացեալ խմբիք 'ի սրահս Վարժարանին ճոխացելոյ յոտին ձերում, ո՛ր աստուածընտիր Վերագիտողք և Հարք իմպատկառելիք, և դուք գումարք ժրջան երիտասարդաց և մանկութեան, արամեան գրոհիս խայրիք պատուականք, զի՛նչ ինչ արգետք հնար իցէ ինձ կէտ տեսութե կարգել այսօր, բայց եթէ զայն՝ զոր զուարթագին ակնարկութեամբդ ազդէք յիս, և յոր անդու, և մանաւանդ 'ի ժամուս յայսմիկ, պարապին ուխտք ազնուական սրտիցդ ձերոց: Ոչ գոյր արդարեւ ձեզ պահանջել, և ինձ հատուցանել հարկ ըզձալի և պանծալի, քան ըզյիշատակս հայրենեաց, յոր միաձայն յորդորեն զիս և ընդաբոյս յօժարութիւն հոգւոյս, և պարտք խրախուսանաց համբակացս և ազգիս համօրէն:

Վասն որոյ 'ի բազմապատիկ բարեմասնութենէ Հայաստանեայց՝ զազնուագունէն և քան զբնաւս պանծաւոյն բուռն հարեալ աստէն, զառաւելութեց ասեմ հայկական հանձարոյ և զբարուց, ջանեգից ցուցանել զհանգէս զօրութեան նորին որ 'ի մտաւոր և 'ի ձեռնարուեստ յաջողութիւն, և որ 'ի քաղաքավարութեան առանձինն և աշխարհօրէն:

Առ այսպիսի գործ կարևոր ես ինձէն վկայեմ աստորտին զնուաստութի բանիցս հիւսուածոյ, և ըզնուազութիւն ճահաւոր հմուտ. սակայն վստահ եմ 'ի սիրտն որ բերանովս այսու բարբառիցի յազգասէր և յեղբայրասէր լսեիս. 'ի սիրտն՝ որ երախտագէտ և հաւասար սիրող հայրենեաց և ճըշ-

1 Ռաֆայէլեան Վարժարանին քարէիւն անոնեանը ապէն զբարձրագոյն ազգասիրտիւն ճառել, որ յիշեցին օրագրի 319 էրեսը, ինքնէն հոս էրիւս յօդուածով: